

ELEVĂ LA ȘCOALA DE FETE ROMANO-CATOLICĂ ÎN ANII 30 AI SECOLULUI XX. STUDIU DE CAZ : ȘCOALA DE CĂLUGĂRIȚE FRANCISCANE DIN PETROȘANI ȘI INSTITUTUL NOTRE DAME DE SION DIN GALAȚI

Bianca Rodica KARDA

Biblioteca Județeană ASTRA Sibiu
Sibiu ASTRA County Library
Personal e-mail: bibikarda1@gmail.com

FEMALE STUDENT AT THE ROMAN-CATHOLIC SCHOOL IN THE 1930s.
CASE STUDY: THE SCHOOL OF FRANCISCAN NUNS FROM PETROȘANI
AND THE NOTRE DAME DE SION INSTITUTE FROM GALAȚI

The confessional Roman-catholic education in interwar Romania was a prestigious brand for all graduates. This paper aims to point out, in the mirror, the type of instruction and education the girls were provided with, at two of the confessional schools in Romania. It involves the political, economical and social context these institutions functioned within and the school life of two girls. Margit Miko, a Hungarian girl from Călan, Hunedoara county, attended a small Franciscan school from Petroșani between 1932-1936. Cornelia Georgescu, a Romanian girl attended the elitist school of Notre Dame de Sion nun order from Galați a few years later.

Keywords: Roman-catholic church, confessional schools, girls, students, education

Învățământul confesional romano-catolic din România interbelică a fost o marcă de prestigiu pentru foștii elevi și eleve și pentru urmașii acestora prin amintirile vii lăsate în urmă peste generații. Caracterul elitist al acestor institute de învățământ au conferit absolvenților o educație și instrucție superioară celei din învățământul de stat, un *noblese oblige* pe care l-au purtat cu demnitate pe parcursul întregii vieți, imprimând familiilor pe care și le-au întemeiat ulterior un model de comportament în viața privată și în societate.

Situația politică diferită a Transilvaniei față de cea din Vechiul Regat ante 1918 a creat și a dezvoltat școli confesionale catolice aflate sub tutela bisericii, dar și sub influența altor țări cu care România avusese legătură

directă. Dacă în Transilvania interbelică școlile catolice au urmat liniile directoare trasate de fostul Imperiu Austro-Ungar, în Moldova acestea erau stabilite cu un secol în urmă de misiuni catolice franceze. Cele două școli exemplificate prezintă similitudini sub aspectul sistemului școlar extrem de disciplinat și riguros, cazon chiar, impus de biserică, și deosebiri esențiale în ceea ce privea latura politică, ocultă, a bisericii catolice. În plus de asta, școala din Petroșani a fost o instituție de mici dimensiuni care a avut o viață scurtă, de cca. 25 de ani, până la desființarea ei din anul 1948. Din punct de vedere administrativ, ordinul franciscanelor din România aparținea de provincialul de la Budapesta, în consecință arhivele acestor școli, dacă mai există, nu sunt pe

teritoriul României actuale. *Institutul Notre Dame de Sion* din Galați avea, pe de altă parte, o vechime seculară în perioada interbelică.

Un document internațional care a jucat un rol important în activitatea învățământului confesional a fost **Concordatul** semnat între România și Vatican. Acest document a devenit valid în iulie 1929 și a avut o importanță capitală în stabilirea relațiilor cu Sfântul Scaun. Este de reținut că primul paragraf al articolului 19 stipulează că biserica catolică are dreptul de a înființa și a subsidia școli primare și gimnaziale sub jurisdicția unui episcop și cu supervizarea Ministerului Educației. Concordatul a mai stipulat de asemenea faptul că școlile confesionale aflate sub jurisdicția unui episcop aveau dreptul de a-și alege limba de studiu. Acest act aduse speranță în rândul catolicilor, într-o țară cu populație predominant ortodoxă. Tratatul începând după terminarea războiului, în anul 1920, în timpul guvernului Averescu, ministrul Cultelor fiind Octavian Goga, iar ministru (ambasador) al României la Vatican era D. Pennescu.¹ În decembrie 1921 îi succede guvernul liberal al lui Ionel Brătianu. În 1923 Vaticanul trimite la București un nou proiect de Concordat în spiritul unei autonomii aproape totale a Bisericii Catolice din România și al unor tendințe universaliste catolice. Un articol cu totul special al noului proiect este acela prin care se prevede că episcopii, clerul și chiar credincioșii Bisericii Catolice de pe teritoriul statului român pot comunica direct cu Vaticanul, fără niciun fel de control din partea autorității civile. Începând cu anul 1924, guvernul liberal acceptă negocierile și, în fața rigidității Vaticanului, face concesii treptate pentru ca, în cele din urmă, să cadă de acord. Opera va fi desăvârșită de guvernul Averescu, revenit la conducere după cel liberal, în 1926. În cadrul noii guvernări, portofoliul Instrucțiunii Publice și Cultelor e deținut de Vasile Goldiș. El este cel care, la 10 mai 1927, merge la Roma și semnează, în numele regelui României și al Statului român. Opinia publică românească ia cunoștință de semnarea lui în februarie 1928. În 1929 guvernul național-țărănesc al lui Iuliu Maniu desăvârșește opera începută de Averescu și continuată de Brătianu. În mai 1929 guvernul supune parlamentului proiectul de lege pentru ratificarea Concordatului. Textul documentului e publicat în Monitorul Oficial la 12 iunie 1929, adică mai înainte de ratificarea lui, care a avut loc la Roma în 7 iulie 1929. În 1932 în parlament s-a cerut denunțarea actului, însă Concordatul va continua să rămână în vigoare până în 1948, când va fi denunțat de guvernul comunist condus de Petru Groza.²

Ca urmare a negocierilor cu ministrul învățământului, Constantin Anghelescu, s-a căzut de acord ca, sub incidența legii, elevii minoritari puteau fi înscriși la școli confesionale – considerate școli private – sau în alte școli particulare, pe lângă înscrierea la școli de stat/ publice. Negocierile au mai stipulat că școlile

private trebuiau să obțină un aviz special de funcționare de la Ministerul Instrucțiunii Publice. Prin lege, aceste școli erau sub directă îndrumare și supervizare a Ministerului. O altă prevedere care a jucat un rol important și a influențat educația minorităților stipula faptul că elevii din școlile private trebuiau să-și dea examenele la școlile de stat. În ceea ce privea limba de predare, legea prevedea ca aceasta să fie româna pentru copiii de etnie română, iar pentru celelalte comunități etnice limba de predare era limba maternă. Școlile private nu aveau autoritatea să emită diplome. Absolvenții școlilor confesionale trebuiau să-și dea examenele și să obțină diploma de la școlile de stat.

Școlile din Transilvania ante și după 1918

Biserica romano-catolică a fost una dintre cele mai importante confesiuni din Transilvania, cu un statut particular în cadrul relațiilor sociale și economice din regiune. A menținut o importantă rețea școlară înainte și după anul 1918. Ea patrona un număr mare de școli elementare, toate vechi de secole. Începând cu secolele XVII-XVIII biserica și-a asumat rolul de catehizare și educare a generației tinere. Rolul catehizării era acela de integrare a învățaturii și a puterii moralizatoare a Bibliei în viața și cultura poporului. Prin urmare, rolul educativ al bisericii era jucat de școli, acestea fiind fermentul unde se asimila cultura.

După unirea din 1918, care a garantat românilor din Transilvania dreptul la autodeterminare, atât situația cât și statutul bisericii romano-catolice s-au schimbat radical. Enoriașii erau majoritatea maghiari și parțial șvabi. Aceștia la rândul lor trecuseră prin schimbări demografice radicale. Până la 1918 populația maghiară era etnia politic dominantă și se bucura de cooperarea deplină a autorităților statale, în timp ce după formarea statului român aceștia au devenit minoritate. La nivel confesional, biserica romano-catolică a deținut poziția dominantă în fostul Imperiu Habsburgic, cu largă majoritate de locuitori romano-catolici. Apoi, a devenit doar o altă biserică într-un grup de mai multe din interiorul statului român, funcționând pe lângă biserica ortodoxă dominantă și biserica greco-catolică privilegiată a majorității românești. Ca o consecință, curând a desemnat noi sarcini în conformitate cu noile condiții oferite. Păstrarea și dezvoltarea rețelei proprii școlare a devenit o prioritate.

Activitatea în domeniul educațional din cadrul bisericii romano-catolice și a altor confesiuni a fost direct determinată de schimbările intervenite în viața politică și socială a societății românești. În perioada dintre cele două războaie mondiale, mai ales în primul deceniu, eforturile statului român erau direcționate înspre unificarea domeniilor economic, legislativ și cultural.

Legislația în privința educației și a sistemului școlar dintre cele două războaie mondiale a stabilit cursul dezvoltării pentru învățământul confesional romano-catolic sub auspiciile bisericii. Deoarece școlile au fost instrumentul cel mai eficient pentru păstrarea identității naționale, subiectul a stârnit dezbateri aprinse și a dus la conflicte de interese. Mikó Imre, unul dintre puținii specialiști în legea minorităților, a afirmat: „Cel mai important aspect al drepturilor minorităților este acela legat de școli pentru cetățenii de altă etnie decât cea română. În cazul minorităților, școala este agentul care asigură supraviețuirea limbii și a culturii materne și instruieste generația tânără în spiritul conștientizării etniei. [...]”³

Replica dată de un deputat român la adresa școlilor confesionale maghiare în special într-un discurs ținut la Adunarea Deputaților din 1924 dă măsura situației tensionate existente în primul deceniu interbelic.⁴

„Ungurii mai ales văzându-se stăpâni și în Țara noastră pe aceleași libertăți din Ungaria, s’au pus la adăpostul autonomiei bisericești și au început acțiunea de rezistență prin înființarea de noi instituții culturale puse sub haina largă a confesionalismului. Școlile vechi s’au păstrat, sporindu-se cu un număr considerabil de altele noi, în cari întreg învățământul era organizat în spiritul din Ungaria, cu carte din Ungaria și cu ideologie din Ungaria, sub înalta protecțiune și îngrijire a episcopilor maghiari.”⁵

Nu în aceeași situație era confesiunea reformată calvină, a cărei poziție cu mult mai tolerantă față de autoritățile române avea să stârnească acestora simpatia. Episcopul dr. Györgi Bartok afirma: “Școlile primare n’au nevoie de tutela Bisericii. Cu excepția religiei, celelalte obiecte nu pot constitui materii de discipline confesionale. Nici măcar influența morală a învățătorilor nu este legată de confesionalism, ba în ce privește educația religioasă a copiilor, considerațiile dogmatice ar trebui înlăturate cu hotărâre, pentru că în cele mai multe cazuri dogmele nu sunt potrivite decât să provoace sufocarea spiritului.”⁶

Programa școlară: La începutul anilor '20 se preconiza reducerea numărului de ore de limbi clasice pentru a face loc mai multor ore de limbi moderne în învățământul gimnazial. Acestea au fost stipulate într-o ordonanță din anul 1921 referitoare la noul plan de învățământ aprobat de principalele comunități religioase din Transilvania pentru școlile din această regiune.⁷ După promulgarea legii pentru învățământul secundar din anul 1928, materiile de studiu ce se predau în gimnaziu erau împărțite în două categorii: a) *Materiile literare și științifice:* religia, limba română, noțiuni de limba latină, istoria românilor și istoria universală, limba franceză,

geografia universală și geografia României, instrucțiunea civică, matematicile, științele fizice, chimice, naturale și agricole, noțiuni de igienă; b) *Arte și dexterități.* Comune: muzica, caligrafia, desenul și modelajul, educația fizică. Speciale, la băieți: lucrul manual în ateliere; iar la fete: lucrul de mână și gospodăria; aceasta din urmă se va preda numai în mod practic.⁸

Avem în vedere două direcții în studiul nostru. Prima este cea confesională și a doua cea a învățământului feminin. Categoria femeilor cu educație secundară și liceală constituie un segment de nișă în România interbelică. Cele mai multe reprezentante ale sexului feminin au cel mult o instrucție primară și sunt antrenate în muncile agricole.⁹ La 1930 prin alipirea provinciilor proporția știutorilor de carte din România urcă la 57% (69,2% bărbați și 45,5% femei). Transilvania, cu o proporție de 68,3% știutori de carte, se remarcă și prin ponderea ridicată a femeilor educate (73,8%), alături de Banat și Bucovina.¹⁰ Începând cu anul școlar 1919-1920 crește numărul școlilor secundare de stat prin cumularea cu liceele de stat, comunale și confesionale din Transilvania.¹¹ În multe licee de fete de stat, pentru anumite discipline se apela la profesori de la liceele de băieți, în lipsă de personal feminin.¹² La școlile de călugărițe, din lipsa personalului monastic calificat pentru anumite discipline de studiu, se apela la profesoare civile din învățământul de stat. Este și cazul profesoarei de franceză de la Școala de călugărițe franciscane din Petroșani, a cărei ținută vestimentară aparte față de sobrietatea absolută a îmbrăcăminții standard a călugărițelor, atrăgea elevele. Dacă majoritatea profesoarelor aveau numele monastic (Gaudenziana, Majolina), probabil cea profesoară de franceză era doamna sau domnișoara X pe numele real, acest lucru evidențiind-o în ochii elevelor. Spre deosebire de scopul mai mult sau mai puțin declarat al școlii secundare de stat pentru fete, cea confesională avea, prin caracterul ei, ca scop, formarea viitoarelor bune catolice, soții și mame în spațiul privat sau femei cu o profesie distinctă.

După primul război mondial, în 1923, în Ardeal existau 45 de mănăstiri catolice de bărbați, cu peste 200 de călugări și aproape 150 de novici, aparținând franciscanilor, minoriților, piariștilor, mizericordienilor, premonstratensilor, iezuiților, capucinilor, salvatorienilor și mechitariștilor; în fruntea lor se situau franciscanii care aveau nu mai puțin de 26 de mănăstiri, cu 67 de călugări, 33 studenți și 67 frați. De asemenea, la aceeași dată existau în Ardeal 50 de mănăstiri catolice de femei, cu cca. 1500 de călugărițe și surori, aparținând ursulinelor, franciscanelor, surorilor de caritate, congregațiilor St. Vincent de Paul și Notre Dame de Sion.¹³ Unele ordine monahale de pe teritoriul României își aveau superiorii cu reședința în afara frontierelor țării: iezuiții din Satu-Mare, piariștii din dieceza Sătmarului și Cenadului, franciscanii din Oradea și Satu-Mare

depindeau de provincialul de la Budapesta.¹⁴

În 1923 existau în Transilvania mănăstirile: *Ursuline* în Sibiu, Oradea; *Surori de caritate* în Alba Iulia, Abrud, Baia-Sprie, Carei, Cluj, Șumuleu Ciuc, Gheorgheni, Dumbrăveni, Satu-Mare, Sighetul Marmăției, Târgu Secuiesc, Valea Crișului, Velența; *Ordinul Sf. Vincențiu de Paul*: Anina (spital), Oradea, Reșița, Sibiu (spital), *Ordinul Notre-Dame*: Arad, Ciacova, Cluj, Dej, Deta, Lipova, Lugoj, Mehala, Oravița, Periamoș, Timișoara; *Ordinul Franciscanelor*: Brașov, Cluj (clinici), Diciosânmărtin, Gherla (orfelinat), Hațeg, Hosman, jud. Sibiu, Lupeni, Târgu-Mureș, Oradea (spital și seminar), Petroșani (școală și spital), Sfântu Gheorghe, Sibiu, Șimleu, Timișoara, Vulcan; *Surori de caritate ale Sf. Cruci*: Timișoara.¹⁵ La 1924 în Petroșani existau și funcționau deja 21 de călugărițe și 11 surori medicale care activau într-un spital.¹⁶

Gimnaziile și școlile de nivel inferior pentru fete: cu privire la gimnaziile confesionale, există date din anii 1926-1928. În acești ani numărul de gimnazii a crescut rapid ca o consecință a legii învățământului secundar votată în mai 1928, care clarifica situația învățământului secundar/gimnazial. Această creștere poate fi observată și în cazul școlilor confesionale, deoarece înainte de votarea legii erau 11 gimnazii de băieți și fete, iar în anul școlar 1928/1929 existau deja 45.¹⁷

Din 1930 până în 1931 erau 76.255 copii înscriși la școli confesionale dintr-un total de 180.029. Aceasta reprezenta 42,4% din numărul total. Cauzele erau diferite: familii cu dificultăți financiare, posibilități limitate pentru biserici, sau înscrierea multor copii de etnie maghiară la școli publice românești. Cercetările românești ale perioadei relevă faptul că în anul școlar 1927-1928 erau 838 școli confesionale cu un număr de 89.421 elevi: 49.841 erau de naționalitate maghiară și 25.978 erau romano-catolici. În 1932, 53,9% din elevii înscriși la școli elementare confesionale erau calvinisti, 42,3% romano-catolici și 2,9% luterani.¹⁸

În 1930, 69,7% din populația Transilvaniei erau fermieri locali (țărani), 12,6% își câștigau existența din activități miniere și industrie și 6,1% lucrau în comerț și activități de credit. Administrația publică și armata înglobaseră 1,5% din populație. Proportia muncitorilor cu ziua era de 1,7%, cei din învățământ erau 0,8%, iar cei angajați în sfera serviciilor confesionale erau 0,6%. Agricultură era ocupația principală a românilor (81%), în timp ce în cazul maghiarilor și germanilor distribuția ocupațiilor era mai echilibrată.¹⁹ În cazul de față, Albert Miko, tatăl lui Margit, era maistru oțelar la Uzinele Titan-Nădrag-Călan aflate în proprietatea magnatului Max Auschnitt. Este cunoscută activitatea minieră intensă din zona Văii Jiului în perioada interbelică. Munca grea dar bine plătită i-a permis lui Albert Miko să își înscrie ambele fiice la această școală confesională.

Școlile din Regatul României ante 1918

În epoca fanariotă se constituie o aristocrație românească alcătuită în special din familiile princiare cu blazon constantinopolitan, urmate îndeaproape de familiile autohtone descendente din vechii boieri ai Țărilor Române. E vremea când dispare boierimea de sabie și se instalează boierimea de caftan și narghilea. Fenomenul cultural cunoaște două influențe principale: cea dintâi aduce în saloanele bucureștene limba greacă, conversații de agora și lecturi din Pindar și Homer; cea de a doua vine din Occident și promovează gustul pentru limba și cultura franceză. Numeroase familii nobiliare angajează pentru odraslele lor preceptorii aduși din Franța, guvernante sau dascăli propriu-ziși, de religie catolică. Contactul zilnic, bunele maniere, prestigiul cultural, pedanteria și snobismul sunt de natură să creeze un climat special în interiorul căruia pasul de la interes la convertire e foarte mic. Cu toate acestea, epoca de care vorbim nu înregistrează convertiri însemnate, dar introduce în clasa de sus o anumită simpatie pentru catolicism, simpatie ce urmează să-și dea roadele în timp, tinerele vârstare boierești fiind destinate să devină personalități mai mult sau mai puțin marcante în viața politică. Pe de altă parte, occidentalii fac cunoștința unui nou teren de activitate în care se poate sconta pe rezultate deloc neglijabile. Așa se face că încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea iau ființă în Țările Române zeci de pensioane conduse de profesori francezi. Pensioanele își largesc porțile și primesc tineret din marea și mica burghezie, atât pentru instrucție, cât mai ales pentru educație.

Tot în cursul secolului al XIX-lea pătrund în Țările Române misiunile catolice care deschid și patronază școli particulare de cultură generală și educație apuseană. [...] În **București**, *Bărăția* era un vechi centru catolic pe lângă care, în cel de al treilea deceniu al secolului XIX, se înființează o școală mixtă [...]. Un timp, școala e condusă de franciscani și de profesoare franceze, iar în 1852 e încredințată unui grup de călugărițe din *Congregația Doamnelor Engleze*, adus din Bavaria. Acestea înființează, în anul următor, un pension pentru fete care va lua numele de *Institutul Sfânta Maria*, căruia i se adaugă, la scurtă vreme, și o școală pentru băieți. Ambele așezăminte recrutează și elevi necatolici, mai ales din clasele și păturile amintite mai sus. Aceași congregație mai deschide apoi un gimnaziu și o a doua mare instituție de cultură catolică, *Institutul Sfântul Iosif*, pe lângă catedrala cu același nume. Școli similare, sub același patronaj și cu aceleași scopuri, se înființează la **Braïla**, **Craiova** și **Turnu Severin**. Încă de pe la mijlocul secolului al XIX-lea pătrunseseră în Moldova călugărițe ale *Congregației Notre Dame de Sion*, care întemeiaseră școli și pensioane în **Iasi** și **Galați**. În 1898 câteva din ele sunt aduse în **București**, unde înființează un institut,

recrutându-și elevele numai din marea burghezie. Conduc cursuri primare, gimnaziale și liceale, deschid și întrețin internate. Limba de studiu și de conversație e franceza sau o altă limbă străină; limba română figurează ca simplu obiect de studiu.

În toate aceste școli existau, desigur, ore de religie, în cadrul cărora se predă numai învățătura Bisericii catolice, chiar și elevelor ortodoxe. De asemenea, tinerele necatolice erau obligate să asiste cu regularitate la missa ce se oficia în capela școlii. Era vorba deci de niște instituții culturale și educative în care conducerea era străină, corpul didactic străin, limba de predare și conversație, străină, religia străină. Sufletele tinerilor în formare era cucerit, încetul cu încetul, nu numai pentru un anumit mod de a vorbi, ci mai ales pentru un anumit mod de a gândi și simți, modul apusean catolic. Tinerii care nu se converteau rămâneau pe toată viața tributari acestui soi de educație și dispuși oricând să-și pună serviciile la dispoziția intereselor catolice. N-au lipsit însă nici convertirile, operate mai cu seamă în familiile princiară și boierești. Printre convertirii celebri putem cita pe monseniorul Vladimir Ghica; între cele două războaie mondiale și chiar imediat după încetarea celui de al doilea, acesta își căpătase o faimă deosebită pentru zelul și rafinamentul cu care propaga catolicismul la nivelul salonului bucureștean.²⁰ Cele mai multe din aceste școli au funcționat și în perioada interbelică.

Cele două instituții de învățământ studiate sunt în situații distincte. Dacă școala din Petroșani era patronată direct de la Budapesta, limba de predare fiind maghiara, institutul din Galați aparținea Diecezei Catolice din Iași, iar limba de predare era franceza.

Amintirile celor două eleve sunt însă similare – dovadă a amprentei puse pe formarea ulterioară. În ambele cazuri, educația și instrucția primite, prin calitatea lor, le-au imprimat un întreg stil de viață, maniere pe care le-au dus mai departe în familiile pe care și le-au întemeiat, educându-și copiii în spiritul educației primite în școală. Viu în memoria lor era comportamentul în timpul meselor. Cornelia Georgescu povestea fiicei ei că fetele mâncau în refectoriu ținând câte o carte pe cap și alte două sub brațe, astfel încât acestea să nu cadă. Această poziție dreaptă și rigidă a coloanei vertebrale pe care o impunea regula “cărților”

le-a călăuzit pe tot parcursul vieții. De asemenea, ordinea și curățenia impecabile, politețea și comportamentul de “*ancien régime*”. Cornelia își amintea gardul înalt din cărămidă roșie, porți ferecate și păzite de câini mari fioroși, adevărați cerberi, care erau hrăniți exclusiv de către maicile portărese, acestea fiind singurele persoane pe care le acceptau câinii în apropiere. Profesorii bărbați aduși din școlile publice intrau la clasă obligatoriu însoțiți de câte o maică. Studiau asiduu literatura franceză clasică. Corneille, Racine, Boileau și Molière erau reținuți printr-un joc de cuvinte ingenios: *Une corneille sur un racine dans une boileau...* Apoi puneau în scenă diferite scenete cu texte din clasicii francezi, pe care le jucau fie în sala mare de spectacole a școlii, fie în alte școli. Li se cultivau talentele artistice: muzica (cor, instrument), pictura etc. Doamna Anda Lungu din Sibiu păstrează și azi vie memoria anilor de elevă ai mamei ei prin câteva tablouri pictate de aceasta pe când era elevă la Notre Dame de Sion.

„La Institutul *Notre Dame de Sion*, am învățat patru ani la Galați, patru ani la București. Știi cum e când ai opt-nouă ani și te duce dimineața la capelă și-ți cântă la orgă? *Eu mă fac călugăriță, că e prea frumos*, îi spuneam mamei. Te marchează. Întotdeauna maica-dirigintă ne ținea numai în limba franceză. Franceza e ca limba mea maternă. [...] Pentru noi, elevele, mersul la această școală reprezenta o mândrie, precum și respectarea unui întreg ritual. Începând cu uniforma de clasă, precum și cea cu care ieșeam pe stradă, insigna de pe beretă, purtarea la cursuri a însemnelor specifice în culorile clasei din care făceai parte (o cruce de sidex atașată la gât, precum și o cordelieră), toate aceste detalii, pentru noi, copiii, erau foarte importante. Ziua începea cu o scurtă gargară dezinfectantă oferită la intrare, urma o scurtă rugăciune în limba franceză făcută împreună cu diriginta clasei, după care ne puneam pe treabă [...]. La încheierea unei luni de studiu avea loc o festivitate de evaluare în la grande sale, prevăzută cu un amfiteatru, un pian cu coadă și multe fotolii pe care luau loc toate maicile-diriginte de clase și care prezentau maicii-starețe rezultatele la învățătură și la purtare obținute în luna respectivă. [...]”²¹

Note:

1. Valeriu Anania, *Pro Memoria Acțiunea catolicismului în România interbelică* (București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1993), 17.
2. Ibid., 17-22.
3. Regulament pentru punerea în aplicare a legii învățământului particular / A magánoktatási törvény végrehajtási utasítása. A magyar egyházak megbízásából/ Monitorul Oficial 1926. Márc. 10. Számából közli és magyar fordítással kíséri: Dr. Bitay Árpád. Cluj – Kolozsvár, A Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet Részvénytársaság Kiadása, 1926, 3-19.
4. *Politica școlară a României întregite – Aspectul confesional și minoritar – Discurs rostit în ședința dela 29 iunie 1924 a Adunării*

- Deputaților cu ocaziunea Reformei Învățământului Primar de Dr. I. Mateiu deputat de Turda Arieș* (București: Imprimeria Statului, 1924), 5.
5. Ibid., 28.
 6. *Politica școlară a României întregite*, 36-37.
 7. Dr. Both Ferenc, *A Timisoarai (Temesvári) Kegyeztanítórendi Rom. Kath. Főgimnázium Értesítője az 1920-21. Iskolai Évről*, Timisoara, Csendes Testvérek Könyvnyomdai Müintézete.
 8. Lege pentru învățământul secundar promulgată cu Înaltul Decret Regal No. 1.308 din 8 Mai 1928 și publicată în *Monitorul Oficial* No. 105, partea I, din 15 Mai 1928 cu toate modificările până la 7 Mai 1934 (București: Ministerul Instrucțiunii, al Cultelor și Artelor, Atelierele Grafice SOCEC & Co., S. A., 1934).
 9. Anca Filipovici, „Învățământul secundar feminin în România interbelică,” în *Educația publică și condiționările sale (secolele XIX-XX)*, editat de Cătălina Mihalache și Leonidas Rados (Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2015), 335.
 10. Idem, p. 336, apud S. Manuilă, D. C. Georgescu, *Populația României*, București, Imprimeria Națională, 1937
 11. Anuarele statistice ale României din anii 1915, 1925, 1930, 1937, 1939 și Anuarul învățământului secundar din România, 1924-1925.
 12. Filipovici, „Învățământul”, 340.
 13. Anania, *Pro Memoria*, 101.
 14. Ibid., 105.
 15. Onisifor Ghibu, *Catolicismul unguresc în Transilvania și politica religioasă a statului român* (Cluj: Institutul de Arte Grafice “Ardealul” str. Memorandului No. 22., 1924), 224.
 16. Ibid.
 17. Gidó Attila, *School market and the educational institutions in Transylvania, Partium and Banat between 1919 and 1948* (Cluj-Napoca: Institutul pentru studierea problemelor minorităților naționale, 2011), 42-44.
 18. Nóda Mózes, *Învățământul confesional romano-catolic din Transilvania în perioada interbelică*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca. Seria Theologica, 2002.
 19. Gidó, *School*, 9.
 20. Anania, *Pro Memoria*, 91-94.
 21. <https://www.scena9.ro/article/centenar-alexandra-zahariadi>.

Bibliography:

- Anania, Valeriu. *Pro Memoria. Acțiunea catolicismului în România interbelică / Pro Memory. [The Action of Catholicism in interwar Romania]*. Bucharest: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1993.
- Árpád, Bitay. *Regulament pentru punerea în aplicare a legii învățământului particular / [A magánoktatási törvény végrehajtási utasítása. A magyar egyházak megbízásából]* Cluj – Kolozsvár, A Minerva Irodalmi és Nyomdai Müintézet Részvénytársaság Kiadása, 1926/ [Regulation for implementation of the law of private education], *Monitorul Oficial* 1926.
- Politica școlară a României întregite – Aspectul confesional și minoritar – Discurs rostit în ședința dela 29 iunie 1924 a Adunării Deputaților cu ocaziunea Reformei Învățământului Primar de Dr. I. Mateiu deputat de Turda Arieș, București / School policy of Great Romania – the confessional and minorities Aspect – Speech held in the meeting of The Assembly of Deputies on June 29, 1924 on the occasion of the Reform of primary education*. Imprimeria Statului, 1924.
- Ferenc, Both. *A Timisoarai (Temesvári) Kegyeztanítórendi Rom. Kath. Főgimnázium Értesítője az 1920-21. Iskolai Évről [The Directory of the Roman Catholic School for Boys from Timisoara on school year 1920-1921]*. Timisoara: Csendes Testvérek Könyvnyomdai Müintézete.
- Lege pentru învățământul secundar promulgată cu Înaltul Decret Regal No. 1.308 din 8 Mai 1928 și publicată în Monitorul Oficial No. 105, partea I, din 15 Mai 1928 cu toate modificările până la 7 Mai 1934 / Law for secondary education promulgated with the High Royal Decree No. 1308 from May 8, 1928 and published in The Official Gazette Nr. 105, first part, from May 15, 1928 with all changes until May, 7, 1934*, Ministerul Instrucțiunii, al Cultelor și Artelor, Atelierele Grafice SOCEC & Co., S. A. București 1934
- Filipovici, Anca. *Învățământul secundar feminin în România interbelică [Secondary female education in interwar Romania] în Educația publică și condiționările sale (secolele XIX-XX)*, Cătălina Mihalache, Leontinas Rados (coord.). Iași: Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, 2015.
- Ghibu, Onisifor. *Catolicismul unguresc în Transilvania și politica religioasă a statului român [Hungarian Catholicism in Transylvania and the religious policy of Romania]*. Cluj: Institutul de Arte Grafice “Ardealul” str. Memorandului No. 22., 1924.
- Gidó, Attila. *School market and the educational institutions in Transylvania, Partium and Banat between 1919 and 1948* în Institutul pentru studierea problemelor minorităților naționale. Cluj-Napoca, 2011.
- Nóda, Mózes. *Învățământul confesional romano-catolic din Transilvania în perioada interbelică [The Roman-catholic confessional education from Transylvania during interwar]*. Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca. Seria Theologica, 2002.

Promoția 1936 a Școlii de călugărițe franciscane din Petroșani. Prima de pe rândul de sus, de la stânga la dreapta este Margit Miko, bunica paternă a autoarei, născută în Călan, jud. Hunedoara, în 1922.

Serbare școlară cu ocazia Zilei Mamei, fotografie dăruită elevei Margit Miko de către maica Majolina, Petroșani, 15 mai 1935.

eleva Margit Miko în uniforma școlară

Grup de profesoare-călugărițe. A treia din dreapta este, probabil, profesoara de franceză care era civilă.

Școala așa cum arăta în 2001

Fotografie reprezentând-o probabil tot pe profesoara de franceză, favorita lui Margit. Datează din 8 mai 1934.

Filă din caietul de amintiri al lui Margit, de la colega ei Olga Varga, din 6 iunie 1936.